

Patrick van der Broeck

'IK HOOP DIT NOOIT MEER MEE TE MAKEN'

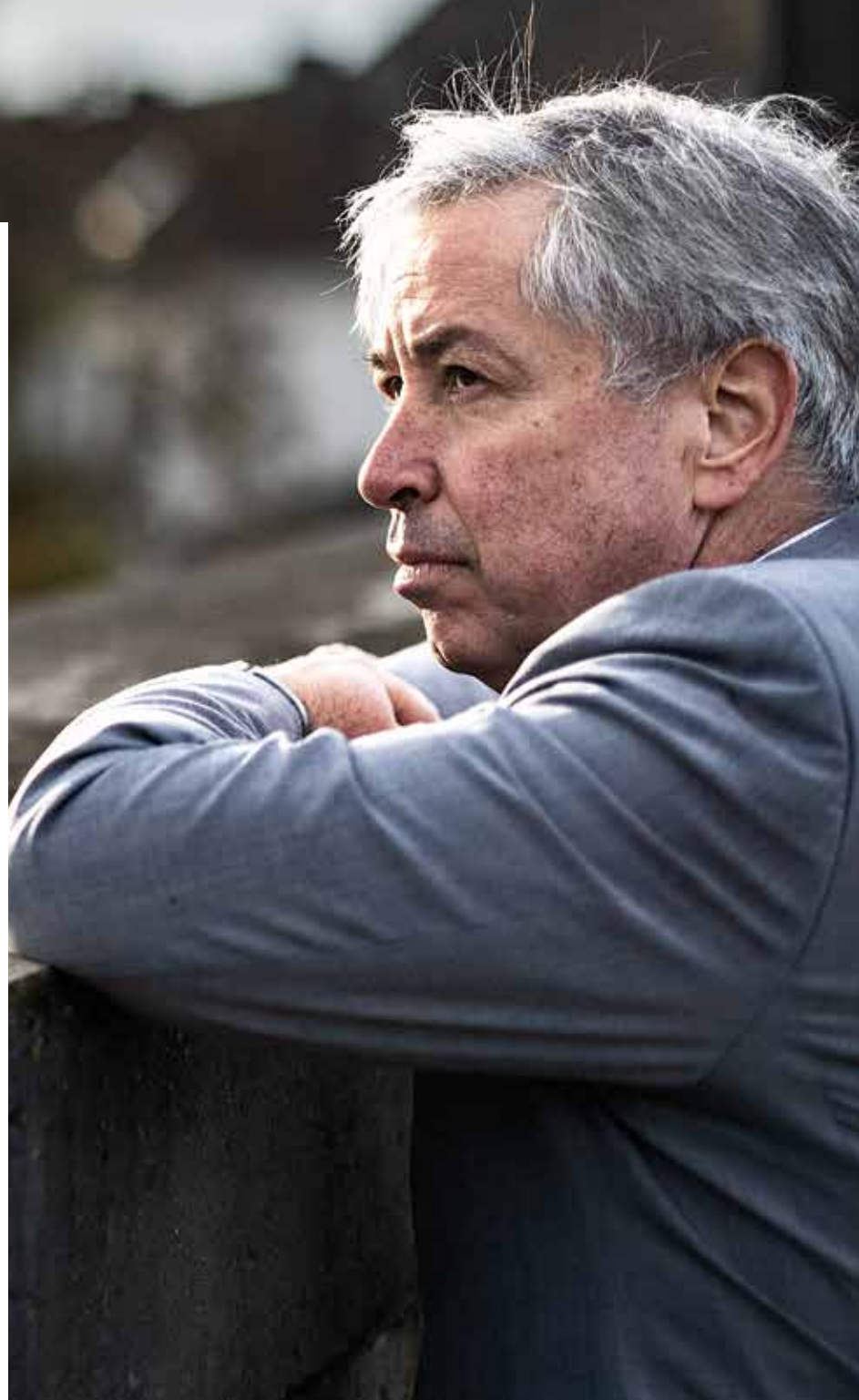
Zuid-Limburg ging afgelopen zomer kopje onder. Het water kwam van alle kanten. Dijkgraaf Patrick van der Broeck was volledig verrast. "Als we dit scenario in een crisistraining hadden gedaan, dan was ik weggelopen en had ik gezegd: wat een onzin! Dat gaat toch nooit gebeuren." Het gebeurde wél en de Limburgse ramp was een wake-up call voor heel Nederland: de weersextremen worden veel extremer dan waarmee wordt gerekend in stresstesten en adaptatieaanpak.

TEKST BERT WESTENBRINK | FOTOGRAFIE MARCEL MOLLE

P

We lopen door Valkenburg, vier maanden na de ramp. In het centrum zijn de gevolgen van de vloed nog zichtbaar: woningen zijn onbewoonbaar, weggeslagen delen langs de Geul wachten nog op herstel. In juli kolkte hier het water door de oude stad. Het kwam van alle kanten. Valkenburg ligt ingeklemd tussen plateaus met ingesleten, sterk hellende beken, elk met een klein stroomgebied van 3.000 tot 5.000 hectare, legt omgevingsmanager Arno de Haas uit. Deze lokale beken zorgen regelmatig voor overlast in lente en zomer als er veel water valt. Door het centrum loopt daarnaast de Geul, een ongeveer 58 kilometer lange rivier met regionale voeding in een gebied van 110 vierkante kilometer, deels in Duitsland en met name ook in België. Eenmaal aangekomen in Valkenburg heeft de rivier het meeste water opgehaald in het stroomgebied. Door een nieuw weerverschijnsel in Noordwest-Europa, een stationair lagedrukgebied, viel er in juli dagenlang regen in de Eiffel en de Ardennen en kregen de lokale en regionale stroomgebieden enorme hoeveelheden water te verwerken. In Duitsland en België leidde dat tot overstromingen met vele dodelijke slachtoffers, in Limburg bleef de ramp beperkt tot - enorme - materiële schade die wordt geraamd op 1,8 miljard euro.

In Valkenburg, waar lokale en regionale waterstromen samenkomen, kon het watersysteem de vloed niet aan. De stad liep onder. Bewoners zochten een goed heenkomen of werden geëvacueerd. Het was in *no-time* crisis. En deze >

‘In Valkenburg was het doffe ellende. En het effect dat dit heeft op de mensen, de psychische component van zo’n ramp, is ongekend’

had een omvang die Patrick van der Broeck niet voor mogelijk had gehouden. De dijkgraaf van Waterschap Limburg zegt: “Ik hoop dit echt nooit meer mee te maken.”

Heeft u geen stresstesten gedaan, zoals de bedoeling was?

“In heel Limburg zijn stresstesten uitgevoerd, maar niet op dit niveau. Als we dit scenario in een crisistraining hadden gedaan, dan was ik weggelopen en had ik gezegd: wat een onzin! Dat gaat toch nooit gebeuren. Niemand heeft hier rekening mee gehouden. Tot juli.”

Zegt dit iets over de stresstesten die elders in het land worden gehouden? Ofwel: wat kunnen anderen van de Limburgse ervaringen leren?

“Ik zou willen zeggen: verzijn de meest bizarre scenario’s en ga ervanuit dat het werkelijkheid zou kunnen worden. Maar stop niet waarmee je bezig bent: afzagen van regenpijpen, wijken klimaatneutraal maken, water als ordenend principe - gewoon mee doorgaan en kijken hoe je dat kunt oplussen. Onze waterveiligheidsmodellen waren uitgerold op de Maas en dat heeft top gewerkt. We hebben op 200 plekken demontabele kerens opgebouwd, op 160 locaties pompen geplaatst. Daar staat vijf dagen voor, we

hebben het op twee uur na in twee dagen gerealiseerd. Dus dat ging knettergoed.”

Maar in Zuid-Limburg dus niet. U kreeg te maken met twee Limburgen?

“Als ik in Noord-Limburg kwam, zeiden mensen: goed geregeld. Daar heeft het systeem het op plekken overigens maar nèt gehouden, als het windkracht 4 of 5 was geweest dan was het water over de dijken geklotst. Maar in Valkenburg was het doffe ellende. En het effect dat dit heeft op de mensen, de psychische component van zo’n ramp, is ongekend.”

U zei in een interview: het water komt van alle kanten op ons af! Was u in paniek?

“Ik heb een aantal keren paniekmomenten gehad. Bijvoorbeeld toen via social media het bericht kwam dat er een dijk was gesprongen in Zuid-Limburg. Toen dacht ik: oh God, nu gaat het gebeuren. Dat bleek geen dijkdoorbraak te zijn. Het waren oude buizen die water gaven, waarvan niemand meer wist dat ze daar zaten. Ik kreeg kort voor dat interview te horen dat de dijk niet van het waterschap was, maar van Rijkswaterstaat. Ik dacht: gelukkig, maar tegelijkertijd realiseerde ik me: hoe kan ik daar nou opgelucht over zijn? Het maakt voor de mensen toch niets uit van wie die dijk is? Het was een

‘Toen het bericht kwam dat er een dijk was gesprongen in Zuid-Limburg, dacht ik: oh God, nu gaat het gebeuren’

soort zelfreflectie: ik zit daar voor álle mensen, opluchting is moreel niet verantwoord. Dat was een emotioneel piekmoment.”

U was opeens crisis-manager.

“Ja. Maar dat was ik gelukkig niet alleen. Mijn hele dagelijkse bestuur heeft er knetterhard aan gewerkt. Dat geldt ook voor de medewerkers. Die waren al gauw 12 uur op en gingen na 2 uur slapen weer 12 uur door. Die zijn ook gesloopt in zo’n proces. Ik ben er trots op dat ze zich zo hebben ingezet en dankbaar dat ze het hebben volgehouden: het dagelijkse bestuur, mijn organisatie binnen en buiten, de 800 dijkwachters, het leger, de mensen en hun zelfredzaamheid. En de waterschappen die kwamen helpen. Als ik eraan terugdenk krijg ik weer de tranen in mijn ogen.”

Meerssen

Niet alleen in Valkenburg ging het mis, ook in Meerssen liep het water over de straten en door de woningen. Daar zorgt de Watervalderbeek vaak voor problemen. De beek met een stroomgebied van ongeveer tien vierkante kilometer, verdwijnt in een waterbuis die onder het dorp doorgaat. De doorgang is een knelpunt. Als er een flinke bui valt, is Meerssen in last. In 2014, 2016, 2018 en dus ook in 2021 ging het mis. >

Patrick van der Broeck (Kerkrade, 1966) is op 1 januari 2017 aan de slag gegaan als dijkgraaf van het nieuwe Waterschap Limburg. Daarvoor was hij wethouder (Venray) en gedeputeerde van de provincie Limburg. Als dagelijks bestuurder van de provincie had hij onder meer enige tijd milieu- en waterbeleid in zijn portefeuille. Van der Broeck is bestuurlijk actief voor het CDA.

Om het watersysteem toekomstbestendig te maken, wordt nu gerekend met regen die eens in de 25 jaar valt, ofwel een bui van 47 millimeter. Dat staat gelijk aan 500.000 kubieke meter in het stroomgebied van de Watervalderbeek, vertelt projectmanager Paul Teunissen als we langs de beek lopen. Daarvan stroomt 40 procent (180.000 kubieke meter) af. "Het huidige systeem met waterbuffers kan daarvan een kwart verwerken. Dus we hebben nog driekwart te gaan." Met het programma Water in Balans wil het waterschap dat volgens het 'vierknoppenmodel' realiseren. Dat betekent dat boeren, gemeente, het waterschap en ook bewoners elk een bijdrage moeten leveren aan een robuust systeem

van vasthouden en gelijkmatige afvoer. Alleen, er wordt nu nog gerekend met de zogeheten P25-norm van de provincie (47 millimeter). Op 30 juni, dus nog voor de ramp op 16 juli, viel er in het stroomgebied een clusterbui met zo'n 75 millimeter. Ofwel: veel extremer dan de norm waar nu mee wordt gerekend. "Het programma Water in Balans gaan we versneld realiseren", vertelt Van der Broeck. Het is een van de kortetermijnacties die het waterschap onderneemt als reactie op de ramp. De uitvoering van de laatste 16 projecten in het waterveiligheidsprogramma Maaswerken wordt ook versneld. "Tot 2028 zijn we bezig aan die 16 plekken. Er wordt nog 670 miljoen euro geïnvesteerd." En dan is er de Limburgse Propositie Water, het 'integrale waterbeschermingsplan' voor Limburg, waarvan de uitvoering 1,2 miljard euro kost. Het plan van de regionale overheden werd in november aan demissionair minister Barbara Visser van Infrastructuur en Waterstaat en aan de Tweede Kamer overhandigd met als boodschap: maak van Limburg een soort Living Lab voor innovatieve klimaatadaptatie.

Heeft Den Haag al gereageerd op jullie gezamenlijke plan?

"Barbara Visser heeft het in dankbaarheid aanvaard en

'Ik denk dat we niet meer moeten vechten tegen de natuur, maar dat we moeten samenwerken mét de natuur'

gaat het serieus oppakken. We rekenen erop dat we niet door Den Haag in de steek gelaten worden. Daar heb ik vertrouwen in. Al was het alleen vanwege het platte feit dat dit goedkoper is dan de schade die we krijgen als we over een jaar weer soortgelijk ellende meemaken."

Mensen kijken naar gemeenten, provincie, waterschap en Rijk: wat gaan jullie doen?

"Daar mogen ze ook naar kijken. En we zitten niet stil. We ondernemen actie voor de korte en de lange termijn. En ik begin ook oplossingsrichtingen te zien. We zijn in Nederland gewend om tegen het water te vechten en om civiel-technische oplossingen te vinden. Ik denk dat we niet meer moeten vechten tegen de natuur, maar dat we moeten samenwerken mét de natuur. Het is een andere manier van omgaan met waterveiligheid. Kijk naar het hoogwaterveiligheidsproject Ooijen-Wanssum, daar is bewust gekozen om oude nevengeulen weer mee te laten stromen. Je vraagt wel wat

van de mensen, ze moeten er vertrouwen in hebben, maar het kan ook een goed concept zijn voor de Geul. Zij is niet veel anders dan de Maas, beide zijn teruggebracht tot een bak. Laten we gaan kijken hoe we langs de Geul nevengeulen kunnen creëren."

De ramp is een game-changer geweest, zei u. Deltacommissaris Peter Glas zei op het Deltacongres: 'We gaan uitzoeken wat er gebeurt als zo'n enorme bui elders valt. Limburg is de aanleiding, maar het is een project voor heel Nederland.'

"Ja. We moeten op een ander niveau kijken. En integraler. Wij kijken naar de Geul, naar de Selzerbeek, naar de Mechelderbeek. Elke beek afzonderlijk, maar we kijken niet naar het systeem van de Geul in zijn geheel. Dat gaan we nu wel doen. Dat geldt ook voor het stedelijk gebied. Nu leggen we een wijk aan met een parkeergarage waar dan een infiltratiesysteem onder wordt gelegd om water vast te houden. Allemaal hartstikke goed, maar we moeten op een ander schaalniveau naar de problematiek kijken, op het niveau van stad en ommeland. Wat betekent dat voor ruimtelijke ordening, wat betekent voor het groen. Daar kun je mooie combinaties van maken en dat moeten we met elkaar verkennen." •